23 november 1918

De nieuwe dagen (Karel Van de Woestijne).

Intrede van de koning te Brussel

Brussel, 22 november.

De straat en de kamer.

De spanning van het Brusselse leven stijgt ten top: na een dag die een carnavaldag leek in drukte en vreugde, hebben wij deze nacht de feestwake gevierd.

Brussel, feeststad, weeldestad, heb ik nooit in praal en pret gezien gelijk de vierentwintig jongste uren. Heel de provincie is naar de hoofdstad gestroomd, zelfs uit Holland is men gekomen, te voet, aangezien geen enkele trein rijdt; met zestig, zeventig kilometer in de benen, schijnt zij alle moeheid vergeten, zodra zij de veerkrachtige Brusselse bodem betreedt. De Brusselaar zelf, hij, heeft nooit minder beheersing gekend. Alle scepticisme is van de lucht: er is alleen blijdschap. Het is geen acht dagen geleden dat wij aan de algemeenheid van die blijdschap twijfelen mochten. Hoe echter nu nog te twijfelen? Er is geen steegje, er is geen slop uit de achterbuurten dat niet vol volk loopt; onder dat volk geen enkele wanklank, niets dat de eensgezindheid stoort. Die eensgezindheid, zij gaat in luide huldiging de koning tegen; waar de koning nog afwezig is, bepaalt zij zich tot het leger. Als bij de hier oppermachtig heersende geestdrift van paal of perk mag gesproken! - Gisteren zijn hier de troepen binnengereden, die de koning bij zijn intrede volgen moeten. Op dat binnenrukken waren wij voorbereid: de aandoening en het enthousiasme hebben er niet bij geleden; zij

voeden zich gestaag aan zichzelf; zij vinden in de herinnering der hevigste, der nieuwe dagen een steeds rijker voedsel.

En vandaag is het onder de nieuwe dagen, de grote dag. Van vóór zeven uur ben ik op weg; het schemerde nog, en reeds waren de straten vol volk. Het is nog geen dag - het wordt gelukkig een zonnedag! - of reeds vindt al dat volk reden en voorwerp tot toejuiching, daar zijn de gidsen achter trompetgeschetter; daar zijn vliegers, die ronkend de lucht bevolken.

Ik volg de straten, die de koninklijke stoet straks doortrekt. Men strooit er de tekst der Brabançonne uit: voor velen een nuttig geschenk. Ruiters van alle geallieerde nationaliteiten, militaire auto's, stuiven luid toegejuicht voorbij. De kinderen der scholen met wuivende vlaggetjes, stappen zingend in rij en gelid vooruit. De oude vaandels der maatschappijen rukken aan. De straat gonst en galmt.

Weldra krijgt de stromende beweging haar stremming. In volmaakte orde wordt ze, achter goedmoedige soldaten, langs de trottoirs opgesteld. Iedereen is van een te Brussel zeldzame goede wil. Niemand wil gestoord worden en stoort niemand. Weldra heb ik het feestgevoel, journalisten eigen: heel alleen te mogen lopen tussen een dubbele rij volk, in de wijde open ruimte, blootgesteld aan de leuke opmerkingen der menigte. Maar ditmaal valt de stemming te mijnen opzichte bijzonder mee. Het volk denkt niet anders dan aan zingen en aan “Leve” roepen. Het gaat aldoor van “leve de koning” en “leve het leger”, “leve de Belgen” en “leve de geallieerden”. Terwijl ik met, als verkenningsteken, mijn eigen portret op het hart loop, heb ik zelfs een “leve de Pers” in ontvangst te nemen: het maakt mij, een enkel ogenblik, uitermate verlegen.

Ik nader de volkswijken, waar de orde ook door pleegzusters van het Belgische leger waargenomen wordt, een bewijs, dat men niet vreest, deze orde gestoord te zien. Het volk is hier nochtans bijzonder geestdriftig; geen motocyclette snort voorbij - en of ze talrijk zijn - of ze heeft haar deel in de vaderlandlievende hulde. Die Belgische vaderlandliefde uit zich te dezer plaats vooral in luidkeelse Marseillaises. Maar er zijn nonnetjes, die, met hun school, voor afwisseling zorgen: zij hebben het God save the King geleerd, dat zij met verwringende lippen in de puntjes uitvoeren. De Brabançonne blijft niet achter. Nu en dan klinkt een dreunende Vlaamse Leeuw, en ter verpozing wordt joviaal gehuild:

Gloria! Victoria!

De keizer heeft de cholera!

een herinnering aan de nog zo dichte en reeds zo verre bezetting.

Uit de kroegjes wordt koffie en bier aangedragen voor onze soldaatjes, die dankend slurpen. De algemene toon is in zijn uitbundigheid gemoedelijk. Geen enkel wangeluid: slechts kinderlijke blijdschap.

Ik nader de Vlaamse Poort: hier wordt straks de koning door de burgemeesters verwelkomd; het is ook drukker dan waar ook. Boven op het spoorwegviaduct, het talud langs, staat het vol vlaggenmannetjes, die in trillende beweging komen als een kort klaroengeschal weerklinkt. Het zijn Amerikaanse soldaten, die met muziek aan het hoofd worden opgesteld. Bij deze dapperen verwijl ik even; ik heb gelegenheid hun leuk flegma op te nemen. Een der Tommies maakt van de gelegenheid gebruik om virtuoos op de mondharmonica een Marseillaise uit te voeren, die uitbundige bijval geniet. Nieuwe muziek nadert: lichtblauwe Franse muziek,

met nog grotere uitbundigheid toegejuicht. Ik loop langs Franse en Amerikaanse artillerie voorbij. En nu rijden ook Engelse troepen aan: al deze mannen zal de koning straks schouwen.

De koning! Het is bij half elf, en men wacht nog steeds, - heel geduldig trouwens, en in niet te storen orde. Hier meer dan waar klinkt heldhaftig de Vlaamse Leeuw. Neen, ze zullen hem blijkbaar niet temmen!

Altijd vooruit. De menigte wordt schaarser. Ik zal weldra te Berchem zijn. Als ik daar ineens een groep ruiters in de zon zie aankomen. Mijn hart klopt onstuimig. God! Het is de koning, het is mijn koning, onze koning, onze grote volkskoning! En weer ontdek ik nieuwe mijnen van genegenheid bij mij, nieuwe liefdeschachten. Hoeveel ik in mijn enigste zelf dien Koning heb gedacht, deze vier lange bezettingsjaren. Nu is al de ellende voorbij. Maar de koning blijft, zijn voorbeeld blijft! En hoe gelukkig zijn wij hierom!

Nu gaat mijn tocht naar de kamer der volksvertegenwoordigers toe: over een uur pas zal de koning hier zijn intrede doen, maar het is er reeds druk van volksvertegenwoordigers en senatoren. De nieuwe ministers worden toegejuicht en gefeliciteerd. Een paar ervan komen ons, journalisten, de hand drukken. Het is een bijzonder beleefde kamer vandaag: iedereen is gelukkig vandaag, en zelfs de heer Woeste schijnt welgezind. De zaal is sober versierd, links van het bureel de rode troon voor de koning en dito stoelen voor het koninklijk gevolg. Het beste ornaat is echter een moreel ornaat, het ornaat van de goede wil. En ik ben overtuigd dat het hier bij niemand ontbreekt.

Het bureel wordt samengesteld. De ouderdomsdeken, Visart de Bocarmé, zit voor: hij krijgt als secretarissen twee officieren:

Belgische kamerleden, die de oorlog hebben meegemaakt, en luid worden toegejuicht. Terwijl ik dit schrijf wordt de commissie uitgeloot, die straks de koning zal ontvangen.

Nu wacht men op de koning. Onder die tijd ga ik er voor zorgen, dat deze kopij u spoedig bereikt.

De intocht.

22 november.

Dit is een van de grootste dagen uit België's geschiedenis der gehele wereld.

Vandaag doet koning Albert als overwinnaar zijn blijde intocht in zijn hoofdstad. Diezelfde koning, wiens vijanden, als de vroegere gouverneur-generaal von Bissing, hem nog net goed genoeg vonden om als hij lastig werd uit de weg te ruimen. Het is wel om tot nadenken te stemmen.

Het is vandaag een prachtige zon, met licht vriezen in de lucht, en al vroeg is de hele stad en alles wat er omheen ligt naar Brussel getrokken om zich langs de betrekkelijke korte weg, welke de koninklijke familie naar het gebouw van de kamer zal afleggen, op te stellen. De drukte is dan ook onbeschrijflijk, maar er heerst zo'n opgetogen stemming, dat alles zonder moeite glad van stapel loopt. Het is een gevoel van kaki: Belgen, Engelsen, Amerikanen, padvinders, en daartussen de lichtblauwe Fransen.

Terwijl alles geduldig wacht en zich goedig plat laat drukken, verwekken de prachtige vliegers, die de meest buitensporige kunsten, zo laag mogelijk vliegend, uitvoeren, geweldige geestdrift.

Doch ineens, voorafgegaan door een luid toegejuichte burgemeester Max in een auto, verschijnt in de zon het koninklijk gezin te paard. Koning Albert in veldtenue, het gelaat sterk gebruind en mannelijk, op een wit paard; naast hem de koningin in een eenvoudig rijtoilet aan de ene zijde, de kroonprins links; daarachter de prinses en de graaf van Vlaanderen; de jongens in velduniform. Daarachter volgt een schitterende staf van hoofdofficieren der geallieerde legers en dan begint het defilé der troepen. Aan de geallieerden is de eer gelaten. Amerikaanse infanterie en kanonnen; een Frans contingent en dan, voorafgegaan door Schotse Hooglanders met hun muziekkorps, de Engelsen. Alle troepen zien er prachtig martiaal uit en worden toegewuifd en met luide vreugdekreten begroet. Dan volgt het grootste deel van een Belgische divisie, samengesteld uit alle wapens. Op de wapperende vaandels, de historische namen der overwinningen: IJzer, Passendale, Westrozebeke en zoveel andere. De jongens overgelukkig en schitterend van gezondheid.

Een onvergetelijk schouwspel, meer nog door de innerlijke waarde en de herinneringen, die het opwekt, dan door het nochtans zo schitterend uiterlijke.

Volgens een draadloos Engels bericht is de Belgische regering donderdag van Brugge naar Brussel verhuisd. De openbare diensten zijn er al weer op gang.

Koning Albert zal het parlement heropenen zodra de troepen daardoor zijn gemarcheerd.

De laatste maand der bezetting (Karel Van de Woestijne).

14 oktober.

De lucht van Brussel hangt vol ironie en wantrouwen. Denken de Duitsers dan werkelijk dat zij er zo licht van afkomen? Achten zij het mogelijk, dat ze kalmpjes weggaan zonder dat men hen de verwoesting van dit schone land betaald zet? - Dit is snoeverij noch uitdaging. Tegenover de overweldiger is de Brusselaar nooit mak of deemoedig geweest; bleef hem niets over dan zijn aangeboren guitigheid, dan was zij hem nog een wapen, dat weliswaar afgleed op de Duitse dikhuidigheid. Tot opstand of verweer kwam het, bij opeising van goed en levensmiddelen, echter nooit: daar zorgde weer die guitigheid voor, een teken van onze onafhankelijkheidszin. Men stelde de Duitse speurzin eenvoudig op de proef. En, hoe brutaal of methodisch ook, die speurzin moest het in de meeste gevallen voor het verstopgenie der Brusselaars afleggen: ik verzeker u dat nog heel wat koper en heel wat wol geborgen zit, dat nimmer de weg naar Duitsland vindt. Aldus bedrogen wij de bezetter: aldus overwonnen wij hem.

Nu echter is een andere, een eerlijke overwinning op til, die de Brusselaar noodzakelijk acht. Hij windt er zich niet om op: zij is immers onontkoombaar. Maar niets of niemand mag ze ook tegengaan, - zelfs Wilson niet. Want is er enige uitdaging in de Brusselse geest, dan gaat ze naar Wilson toe. Niet toegeven! Niet versagen! Te meer dat men nooit weet in hoeverre men de Duitser mag betrouwen. Hij doet toegevingen? Wij laten er ons niet door beetnemen! Dus lachen we er om ...

Aldus de Brusselse, soms wat oppervlakkig aandoende, maar toch wel kranige mentaliteit van de dag: zij laat zich vooral door het Pruisische machtsvertoon niet verschalken.

Want van zulk machtsvertoon hebben de Duitsers niet afgezien: zij doen, alsof de oorlog pas begon. Ik weet niet of de aanwezigheid

van de twee kroonprinsen er de reden en de schuld van is, maar Brussel zit vol nieuwe soldaten, jongens meestal van beneden de twintig, met bolle boerengezichten en rode verbijsterde ogen. Ze stappen voorbij in hun te grote uniformen. Weer zingen zij, als in de eerste oorlogsmaanden, van “Gloria victoria!”, alsof ze weer maar eens “nach Paris” optrokken. De Brusselaars proesten het uit, roepen hun gulhartig de smakelijkste opmerkingen tegen. Heel consciëntieus zingen zij hun liedje voort, geritmeerd door hun logge laarzen. Moeten zij dienen om ons eerbied te imponeren, om al te hoge verwachtingen te temperen? Maar voor dit laatste zorgen we zelf wel, en het valt niet ten voordele der Duitsers uit. “De Belgen zijn psychologische raadsels”, meende wijlen von Bissing; de bezettende macht heeft die raadsels niet opgelost ...

Het machtsvertoon vindt in de inkwartiering van officieren, een nieuwe uiting. Voor het eerst sedert 1914 krijgen wij krijgsvolk in huis. Dit ontstemt wel enigszins: men weet hoe de heren zich plegen te gedragen tegenover particuliere huisraad; het zijn verder noch makke, noch zindelijke gasten. Maar er zijn schouwspelen, die voor het ongerief troosten.

Er is bijvoorbeeld de mensenjacht, die ik vanmiddag bijwoonde. Ik zat in een café aan het Noorderstation, als daar plots een geweerschot knalt, en een groep mensen samendwarrelt en als aangezogen wordt door de ruime boulevard. – “Men heeft de honden losgelaten! Men heeft de honden losgelaten!” Het geroep overgalmt het gejoel; gefluit schrilt door de lucht; een storm steekt huilend op als over het gegrom van een woedende zee. Een patrouille Polizei stompt met haar kolven de mensenmassa aan: vergeefs; men wil zien; over de hoofden heen zie ik: een officier die vlucht, door twee honden, zwart als duivels, nagesprongen. – “Een deserteur! Een deserteur!” juicht de menigte. Ik zie hem vatten

door aan de andere zijde toegesnelde soldaten. Men bindt hem de handen op de rug. Ruw wordt hij weggebracht, terwijl met alle moeite de wervelende mensendrom uiteengerukt en voortgedreven wordt.

Er is ook het meer pacifieke schouwspel van de lange optochten van boerenwagens, herkomstig uit het Doornikse, die het teken van de Duitse verhuizing zijn. Want daar wordt van nu af aan niet meer getwijfeld: met of zonder wapenstilstand, gaan de Duitsers er van door, en ... voeren al mee wat ze maar krijgen kunnen. Want, er zijn hele wagens vol kisten, die men niet zonder schroom beziet, want zij zitten, naar men vermoedt, vol munitie; zijn andere beladen met komforen en dozen vol waspitten, die blijkbaar Duits eigendom zijn; sommige voeren hele ladingen herbergtafels aan, of bedsteden, of deftig salonmeubilair. Men heeft er niet alleen de grote, platte boerenkarren en de beste gespannen aan schonkige, echter wel heel wat vermagerde paarden voor opgeëist; ook de voerlui zijn meegenomen, die, de meesten morrend en nijdig, naast hun beesten lopen en hoog hun zwepen doen kletsen. Vermoeid lopen de soldaten ernaast; zij komen van uren ver, aldoor maar lopen, naar een bestemming, die hun niet goed duidelijk is. – “Nach Paris?”, vraagt olijk de straatjeugd. Zij schuddebollen dom van neen. – “Nach Berlin dan?” Zij schokschouderen; zij stappen loom verder; zij gaan huns weegs, de oneindige oorlogswegen langs en waarvan ze zeker niet kunnen geloven dat ze naar huis leiden.

Niet allen zijn even onverschillig tam: de Brusselse jenever weet ze soms wat op te monteren. Te Molenbeek, een volkswijk, zie ik een bende arbeiders één der wagens omringen. Twee soldaten, het aangezicht rood van drank, zijn er bovenop gekropen, staan er te waggelen. Schor roepen zij het volk toe: zij willen hun vracht verkopen. Een man krijgt een komfoor voor twee mark. Een andere

koopt een opgerold vloerkleed. Weldra slaat het over in plundering: men verdringt zich om de wagen; elk neemt zijn gerief; zeer eerlijk wordt de Duitsers geld in de hand gestopt, die niet goed meer weten hoe ze 't hebben. Naast zijn gespan staat de woedende Doornikse Waal te sakkeren: ziet het een officier, dan komt alles nog op hem terecht! – “Verkoop uw paarden! Verkoop uw wagen!”, wordt hem toegejuicht. - Terwijl hij, ontredderd, tracht uit het volk los te komen, de soldaten toeroept dat het nu moest uit zijn, lachen dezen hem dom toe. En aldus geschiedt de Duitse ontruiming. Te Molenbeek althans ...

Onze correspondent schrijft uit Brussel op 18 dezer:

Het Duitse geweten laadt ten opzichte van België een geweldige schuld op zich! En men vraagt zich af of hier geen collectieve waanzin in het spel is, want de veralgemening van de drang tot misdaad bij een volk kan toch bezwaarlijk worden aangenomen.

Ziehier wat gebeurd is; de neutrale lezer kan zelf verder oordelen.

Gisteren, zondag, waren 's ochtends de laatste Duitse troepen vertrokken en 's middags was een vrolijke menigte op straat, die met blij gejuich de eerste teruggekeerde Belgische soldaten binnen Brussel verwelkomde, toen plotseling geweldige ontploffingen de gehele stad deden trillen. Spoedig bleek, dat op het emplacement van het Zuidstation, dus midden in de stad, en aan het station te Schaarbeek, aan de rand der stad gelegen, munitietreinen in de lucht vlogen. Men spreekt van 200 of 300 doden.

Twee lezingen worden over het geval gegeven: onvoorzichtigheid van Belgische burgers of kinderen dan wel roekeloosheid, zelfs kwaadwilligheid van Duitse zijde. Het zal aan de betrokken overheden zijn om uit te vinden, welke dezer twee zienswijzen de

waarheid bevat, maar reeds nu, om het even hoe het onderzoek uitvalt, is dit zeker: een ongelooflijk gemis aan verantwoordelijkheidsbesef deed de Duitsers verzuimen bij hun vertrek de Belgische autoriteiten te waarschuwen, welk gevaarlijk materieel zij midden in de hoofdstad van België achterlieten, te meer daar reeds elders, te Asse, Kapelle-op-den-Bos, Denderleeuw, Rijsel, Fleurus, gelijksoortige rampen zich kort na het vertrek der laatste Duitsers voordeden.

De Echo Belge vertelt hoe de heer van Vollenhoven, de Nederlandse minister-resident te Brussel, nog tijdens de late dagen der Duitse bezetting door zijn kloek optreden bloedige ongeregeldheden tussen Duitsers en Belgen voorkomen heeft. De 12e november hadden in de stad, ten gevolge van de revolutionaire beweging onder het Duitse bezettingsleger, ernstige botsingen plaats met de Brusselse bevolking, waarbij een dertigtal doden vielen. De heer van Vollenhoven stelde zich in verbinding met de Duitse autoriteiten en overtuigde dezen ervan dat de enige manier om nieuwe wanordelijkheden te vermijden zou zijn om zo spoedig mogelijk het stedelijk gezag, onder de waarborg van volkomen bewegingsvrijheid, aan de Belgische autoriteiten terug te geven. Toen het Duitse bestuur daartoe geneigd was, riep de heer van Vollenhoven een bijeenkomst samen van de gouverneur van Brabant, de vertegenwoordigers der magistratuur en het parket, alsmede de burgemeester van Brussel. Hij deelde de heren het resultaat van zijn onderhoud met baron von der Lancken mede, waarom de Belgische autoriteiten besloten aanstonds hun werkzaamheden te hervatten en alle maatregelen te treffen om de orde en de rust onder de Belgische bevolking der hoofdstad te verzekeren.

Een telegram van de stad Brussel aan koningin Wilhelmina.

Onze correspondent schrijft uit Brussel op 20 dezer:

De waarnemend burgemeester van Brussel, de heer Lemonnier, heeft nog voor de terugkeer van Max het volgende telegram aan onze koningin gezonden:

Op het ogenblik van haar bevrijding zendt de stad Brussel aan hare majesteit de koningin der Nederlanden haar eerbiedige hulde. Zij zal altijd de herinnering bewaren aan de broederlijke hulp, haar door het Nederlandse volk bewezen, alsmede aan de toewijding, welke haar betoond is door de uitstekende gezant der Nederlanden, de heer van Vollenhoven.

De nieuwe dagen (Karel Van de Woestijne).

Intrede van koning Albert te Brussel

In de kamer.

Brussel, 22 november.

Terwijl voor het Paleis der Natie een onoverzienbare menigte de koning afwachtte en de troepen, die hem volgden, hield het aftredende kabinetshoofd, de heer Gérard Cooreman, een rede, die, ik moet het zeggen, zonder grote aandacht werd aanhoord. De heer Cooreman had de katheder beklommen, wat in onze kamer alleen maar in gewichtige ogenblikken gebeurt. Was het, omdat het gewicht van het ogenblik ditmaal buiten het kamergebouw lag, dat de heer Cooreman niet geheel naar verdienste werd beluisterd? Het was een geloop zonder grote beleefdheid onder de leden van eerste en van tweede kamer, blijkbaar is er het parlementaire leven nog niet gans in. En het dient gezegd, wat de heer Cooreman te vertellen

had, kon men zich best voorstellen, zonder er zich bovenmatige spanning der hersenen voor te moeten geven.

Zal ik er bij verwijlen? Het was het vereffenen van een rekening, met wat daarbij behoorde aan lof, ook voor diegenen die aan ons oorlogsministerie niet hebben meegewerkt. De heer Cooreman droeg het voor met de waardigheid van de volbrachte plicht, - een houding die, iedereen zal het graag erkennen, volkomen is te wettigen. Hij zegde wat zijn kabinet had verricht; het is verre van gering te schatten en wij weten zeer goed dat het de Belgische naam gediend heeft en hooggehouden, ook buiten de kring der geallieerde naties. De heer Cooreman was trouwens zeer goed ingelicht over de wijze, waarop de actie van zijn ministerie hier in het land doeltreffend werd aangevuld. Hij liet, zoals ik zegde, recht wedervaren aan wie, ook buiten zijn beheer, recht toekwam. Dat is een nobel gedrag, dat ons van hem geenszins verwondert. Op zijn redevoering kom ik ten gepaste tijde terug; er is wel, mede als commentaar op de troonrede, een en ander over te vertellen.

De heer Cooreman had niet half uitgesproken, of de kamer liep zo goed als leeg: de koning was, van af het perron van het Paleis der Natie, onder gejuich dat ons nu en dan tegenwalmde, de troepen aan het schouwen die aan hem en het Brusselse volk, een uur lang, voorbijtrokken. De heer Cooreman schijnt er zelf wel enigszins de moed bij te verliezen, hij wordt slap in zijn voordracht, en de kamer schijnt het hem niet kwalijk te nemen. Ik neem ze op, die kamer, en merk dat zij er democratisch uitziet. Geen enkel minister draagt zijn uniform; gezel Vandervelde is zelfs in jaquette verschenen. Slechts twee, drie leden zijn in frac, als oberkelners; zij lijken er dan ook geenszins fier om. En het is slechts als de bloedrode kardinaal Mercier in zijn grote smalle gestalte verschijnt, en plaats neemt

naast de staalijzeren rok van Burgemeester Max, dat in de zaal enige kleur komt.

Ook van de koninklijke stoet gaat geen kleur uit. De kamer is weer volgelopen: de revue is ten einde. Een deurwaarder roept: “La Reine”. Zeer bescheiden treedt, onder applaus, onze beminnelijke koningin binnen, gaat, met haar twee jongste kinderen, plaats nemen op het podium, waar slechts één enkele hofdame wacht, draagt, over haar verpleegsterkleed, een grote kakimantel met grauw opossumbont. Zij is uiterst ernstig. Speels is, als ook vóór de oorlog, prins Karel in zijn marine-uniform; hij vergist zich van zetel, lijkt nog niet volkomen op de hoogte van het protocol, waar zijn jongere zuster, onze schone, slanke Marie-José, hem les kon in geven. Iedereen zegt: wat is ze groot geworden! En wij denken allen aan de Belgische kinderen, die, na ruim vier jaar afwezig en in den vreemde, ons zullen komen bewijzen dat wij, die bleven, vier jaar ouder zijn geworden, die wel tellen voor tien ...

“Le roi” roept de deurwaarder luid. De Koning bestijgt het kamerbureel; de zeventienjarige kroonprins met zijn vroegrijp gezicht neemt plaats aan zijn linkerzijde. De kamer juicht luid toe. De koning legt met een kort gebaar stilte op, en zegt: “Je prie les représentants de la nation de s'asseoir.” Terwijl hij het zegt maakt zich een grote verwondering van ons meester: de koning is fysisch weinig veranderd. Zijn stemgeluid zegt het echter duidelijk: daar heeft bij deze man een grote morele wijziging plaats gehad. Vroeger verlegen, komt de koning terug met een zelfbewustheid van waarlijk een man, die voor een grote plicht staat. En dat is vooral in het geluid te horen, het heeft alle haperigheid verloren; het is vol en mannelijk geworden; terwijl hij de troonrede voorleest, onderlijnt de koning ze met korte, maar losse en toch besliste

gebaren, hetgeen de beslistheid van zijn optreden verhoogt. Hij zegt:

Mijne Heren,

Ik breng U de groet van het leger!

Wij komen van de IJzer, mijn soldaten en ik, door onze steden en velden, van vijanden vrij.

En thans bevind ik mij hier voor 's lands vertegenwoordigers.

Vóór vier jaar, hebt gij mij het leger der natie toevertrouwd ter verdediging van het bedreigde vaderland; ik kom U rekenschap geven van mijn daden. Ik kom U melden wat de soldaten van België geweest zijn, welk uithoudingsvermogen zij hebben doen blijken, welke moed en welke dapperheid zij ten toon gespreid hebben, welke buitengewone uitslagen zij door hun inspanning verkregen hebben.

Door welke regels heb ik mij laten leiden in de loop van deze langdurige oorlog?

Enerzijds, binnen het gebied van het mogelijke, onze internationale verplichtingen in haar volle omvang te vervullen, en mede de luister van onze natie te vrijwaren, plichten waaraan een volk, dat in de algemene achting hoog wil staan, getrouw moet blijven; anderzijds, met het bloed van onze soldaten zuinig te zijn, hun stoffelijk en zedelijk welzijn te verzekeren, hun lijden te verzachten.

Tijdens de veldtocht van 1914 waren de krijgsverrichtingen van het Belgische leger van zulke ingrijpende aard, dat zij de grote verbonden legers in staat stelden het machtig Duits offensief te

stuiten op de lijn, waar het gedurende vier jaar tot staan werd gedwongen.

Het is in die veldtocht, dat de vrijheid der wereld zich werkelijk afspeelt; de reuzenstrijd, die in België en in Frankrijk wordt gevoerd, moet uitmaken of het inderdaad de Duitse macht is, die over het mensdom de heerschappij zal voeren.

De verbonden natiën waren niet in gelijke mate gereed om, uit al hun krachten, de ontzettende schok te doorstaan, die op handen was.

Slechts twee daarvan, Frankrijk en Rusland, waren in staat zich, zonder groot tijdverlies, te lande te verzetten tegen de onderneming van de centrale rijken, welke door een lange en nauwgezette voorbereiding het toppunt van hun macht hadden bereikt.

Aan het Belgische leger viel de verheven, doch gevaarvolle taak ten deel, post te vatten waar de Duitse staf, zeker van de uitslag, zijn grootste en beste krachten zou doen optreden.

Gedurende twee en halve maand streed het Belgische leger gans alleen op de ganse uitgestrektheid van het grondgebied, van Luik tot Antwerpen, vervolgens van Antwerpen tot de IJzer: het verijdelde vooreerst de eerste en stoutmoedige pogingen van de invallende vijand; daarna vertraagde en beperkte het de bewegingen van de machtige aanvaller; eindelijk, door de lange en heldhaftige slag, welke het leverde op de IJzer, droeg het bij tot het bepaald stuiten van de Duitse troepen.

De veldtocht van 1915 nam aanvang onder betere omstandigheden; Groot-Brittannië bracht machtige legers tot stand

en Italië verleende zijn gewichtige medewerking aan de entente. Thans gingen vier grote militaire volkeren de strijd aangaan tegen de centrale staten.

Na weldra heringericht te zijn, dank zij de vaderlandsliefde van die vurige jongelingschap, welke trots alle gevaren de grenzen overstak om zich ten dienste van het vaderland te stellen, nam het leger, in de modderige loopgraven van de IJzer, de laatste vesting waar het onze driekleur had geplant, een aanvang met de trouwe wacht, die het rusteloos, onvermoeibaar, gedurende bijna vier jaar zou moeten houden.

Het weerstond er talrijke en harde gevechten om het bezit daarvan ongeschonden te behouden: met geduld wachtte het de dag af, waarop het eindelijk mogelijk zou zijn uit die stellingen te treden, de vijand te verslaan en hem te verjagen.

Het jaar 1918 bracht die zo vurig verlangde dag mee.

Amerika, nieuwe en machtige bondgenoot had de druk van zijn grootse en geestdriftige poging gevoegd bij die van de overige natiën: dat deed de geduchte vijand wankelen.

Dit ogenblik verkoos het Belgische leger.

De 28^{e} september, bij het aanbreken van de dag, spant het al zijn kracht in en valt de vijandelijke linies aan: met een enkele, doch onweerstaanbare en grootse ruk overwint het die kam van Vlaanderen's grond, welke tot dan toe aan de aanvallen van de moedigste troepen had weerstaan.

Na die gedenkwaardige dagen viel het de vijand voortdurend aan en vervolgde hem aan de zijde van de verbonden legers tot de dag

waarop de vijand gedwongen werd te verklaren, dat hij overwonnen was.

Ik besluit dit beknopt verhaal van onze krijgsverrichtingen, en zeg tot u allen: met trots kan België terugzien op de taak, door zijn leger vervuld; in de loop van deze strijd zonder weerga heeft het leger ten volle zijn plicht gedaan; het heeft het nationale aanzien en de roem van onze wapenen hoog opgevoerd; het heeft aan de ganse wereld een onschatbare dienst bewezen. (Toejuichingen.)

Ik heb een andere plicht te vervullen, met name getuigenis af te leggen van de prachtige krijgsmansdeugden van de geallieerde legers, die op de vaderlandse bodem hebben gestreden, in broederlijke vereniging met de onze, en allen bezield met een zelfde ideaal en een zelfde offervaardigheid. Ere de soldaten van Frankrijk, Engeland en Amerika, die ons ter hulp zijn gesneld! Eerbiedig buig ik neer voor hen, die zijn gesneuveld en die in onze, ten eeuwigen dage heilige bodem rusten: erkentelijk zal België hun roemrijk aandenken bewaren. (Toejuichingen, heel de vergadering staat recht.)

Ere ook voor onze doden, onze roemrijke doden; voor hen die zijn gevallen in het aangezicht van de vijand, op de slagvelden en voor het executiepeloton; voor hen die het leven hebben verloren in de ijzerdraad langs de Hollandse grens; voor hen die lafhartig vermoord zijn geworden; voor hen die in de gevangenissen en in de gruwelijke concentratiekampen martelingen hebben geleden, voor hen die van leed en ellende zijn omgekomen. Allen hebben de dank van het vaderland verdiend. Hun namen wezen toegevoegd aan die van de strijders van 1830, in ons Pantheon, ginder, op het Martelaarsplein! (Toejuichingen.)

Mijne Heren,

Ik hecht er prijs aan, het bezette land geluk te wensen met zijn edele houding onder het Duitse juk.

Eerst denk ik aan de ouders der soldaten, welke gedurende nagenoeg vier en een half jaar van de minste tijding bleven verstoken. Terwijl de strijders der andere legers met hun bloed- en aanverwanten in verbinding bleven, en de enen zowel als de anderen uit deze hartelijke briefwisseling en uit periodieke verloven, de nodige versterking van hun krachten putten, bleven de Belgen van het buitenland en van het binnenland gescheiden door een muur, die met de dag moeilijker te overschrijden bleek. Ten spijt van de vernuftige en bewonderenswaardige pogingen van degenen, die, op gevaar van hun vrijheid af, zich hebben ingespannen om een zo druk mogelijk verkeer in stand te houden, heeft de oorlog onze kinderen aan het front en hun ouders bij de haard, de oneindig gerekte foltering doen ondervinden van te leven en te lijden zonder te weten welke toekomst hun te wachten stond. Met welke manhaftigheid werd door het ganse Belgische volk, die zo langdurige en zo wrede proef doorstaan! Dag aan dag moest zij iets nijpends toevoegen aan de stoffelijke ontberingen, aan de bezorgdheid voor de dag van morgen, aan de stijgende ellende. De veelvuldigheid der werken van onderstand, zo prachtig ontloken naarmate de behoeften zich lieten gevoelen, heeft tempering in de scherpheid van zulk regime gebracht. Men heeft alle maatschappelijke standen, met een zelfde geest van eensgezindheid en genegenheid bezield, in innig verband tot elkaar zien treden om smart en onheil te lenigen: eens te meer hebben de vrouwen getoond wat men mag verwachten van hun goedheid, en van dat helder doorzicht, dat hen de te helen wonde en de te troosten smart doet ontdekken. De edele gevoelens van solidariteit

hielden in gans het land de meest hechte banden bijeen, en zij zijn het levend bewijs van een in de toekomst onverbrekelijke eendracht. De op edele wijze gedeelde en met een hoog hart gedragen smart is een gemeenschappelijk erfdeel geworden; zij heeft door de tijd heen, onder gans de bevolking, dat rein vertrouwen gehandhaafd, hetwelk de gebeurtenissen ten volle gerechtvaardigd hebben.

Mijne Heren,

Men zou niet begrijpen dat de vruchtbare eendracht, waar de Belgen tijdens de oorlog zulk een prachtig voorbeeld van hebben gegeven, reeds daags na de bevrijding van het grondgebied, plaats zou maken voor ijdele twisten. Deze eendracht behoort in de huidige omstandigheden te blijven bestaan. (Goedkeuring.)

Dit is de bestaansreden voor de samenstelling van het nieuwe ministerie dat zich bereid heeft verklaard, waar zij was onderbroken, de moeilijke taak over te nemen, welke de twee vorige kabinetten in beangstigende omstandigheden hebben verricht met een vaderlandsliefde die nooit heeft gefaald.

Het land zal er zich in verheugen, dat de volksvertegenwoordiging weer met de regering in verbinding treedt, in afwachting dat spoedig de dag aanbreekt, waarop het door middel van verkiezingen geraadpleegd zal kunnen worden, nadat zij, die door de oorlog uit het land werden verwijderd, teruggekeerd zullen zijn en na de nodige voorbereiding.

Uit het leed, gelijkelijk in geduld gedragen, zijn gelijke rechten geboren ter uitdrukking van de verzuchtingen van het volk. De regering zal bij de kamers een voorstel indienen om, in vaderlandslievende verstandhouding, de oude hindernissen weg te

ruimen en de nationale raadpleging plaats te doen hebben op de grondslag van gelijk stemrecht voor al de mannen, die de leeftijd hebben bereikt, vereist om de burgerlijke rechten te kunnen uitoefenen. (Toejuichingen.)

Tot deze raadpleging plaats zal kunnen hebben, zal het parlement zich uit te spreken hebben omtrent een reeks dringende wetten, waarvan het doel zal zijn, de onmiddellijke gevolgen van de oorlog te keer te gaan, inzonderheid ter bewerking van de spoedige terugkeer van allen die, om verschillende oorzaken, van de vaderlandse grond verwijderd zijn gehouden.

Het landsbestuur, gedurende de lange bezetting onderste boven gekeerd, moet worden hersteld met een zelfde aandrift, als waarvan onze soldaten in kritieke ogenblikken getuigden. Dit grote werk vereist de medewerking - benevens de ministers en hun departementen - van regeringscommissies van vakkundigen of specialisten, met name uit de leiders van onze bedrijven, de financiële wereld en de volksklasse gekozen. Van deze nauwe samenwerking van al de levende krachten der natie kan het land de volle ontwikkeling van zijn vitaliteit en van zijn economische ontplooiing naar buiten verwachten. In samenwerking met deze Raden van State, zullen de bevoegde ministers de zo beproefde arbeidersklasse begiftigen met wat nodig is voor haar lichamelijke, zedelijke en verstandelijke ontwikkeling, ter naleving van de grondbeginselen van een welbegrepen volkshygiëne en ter doelmatige bestrijding van de drankplaag.

De beoefening van de godsdienst, die in de dagen van smartelijke beproeving, voor de gelovigen een zo troostende toevlucht was, is in het leger nooit een belemmering voor het vriendelijk verkeer geweest; hoe zou dan uit een verschil van inzicht op dat gebied een

bron van verdeeldheid in het burgerlijk en politiek leven kunnen ontwellen? De wetten en hun uitvoering behoren samen te werken om van deze beginselen een werkelijkheid te maken.

De zo veelomvattende taak van de voeding van het rijk tijdens de oorlog, welke, te midden der bezwaren van het ogenblik, dank zij de steun van de Verenigde Staten, van Spanje en van Nederland, ten uitvoer kon worden gebracht, zal moeten aangehouden worden met de medehulp der inrichtingen, die tot dusver de last op zich genomen hebben, en die niet zullen weigeren aan de regering hun zo toegewijde en zo vernuftige diensten te verlenen met zich aan het ministerie van nijverheid en arbeid te verbinden. Eveneens behoort het aankoopkantoor, hetwelk onder staatstoezicht fungeert, en aan het ministerie van economische zaken is verbonden, zijn bedrijvigheid op peil te houden ter herinrichting der nijverheid en ter nieuwe voorziening van grondstoffen.

De weergaloze schade en verwoestingen door de oorlog aan de particulieren veroorzaakt, zullen, in een gemeenschappelijk belang, volledig en snel herstel vorderen. De uitwerking van die verdelgingen heeft uitgewezen hoezeer alles in het economische leven in elkander grijpt: de fabriek staat tot de arbeiders gelijk de arbeiders tot de handelaars, en deze tot de vrije beroepen staan.

Vernieling van een onderdeel volstaat om gans het raderwerk stop te zetten. Deze solidariteit gebiedt het sluiten van een eerlijk verbond tussen kapitaal en arbeid, verbond van onderlinge medehulp en van streven, met billijke en stelselmatige verdeling der vruchten van dat gemeenschappelijk streven, ten einde paal en perk te stellen aan twisten, welke, door hun scherpheid zelve, de belangen van beide partijen benadelen.

Als de wetgever zal worden aanzocht zulke vergemakkelijking der mededinging op de vreemde markten, zal de regering ervoor zorgen, om terzelfder tijd en door dezelfde bekrachtigingen, inzonderheid door de syndicale vrijheid, het evenwicht te verzekeren tussen de belangen van werkgevers en werknemers, wanneer zulke belangen met elkander in strijd mochten zijn.

De noodzakelijkheid van een vruchtbare eendracht vereist de oprechte samenwerking van al de kinderen van een zelfde vaderland zonder onderscheid van oorsprong of taal; op dit gebied der talen zal de strengste gelijkheid en de volstrekte zin voor gerechtigheid voorzitten bij het uitwerken der ontwerpen, die de regering aan de nationale vertegenwoordiging zal onderwerpen. Op die wijze zal een verstandhouding ontstaan die de eenheid en onverdeelbaarheid van het land bestendigen zal, zoals zij zich gedurende de oorlog geopenbaard hebben door zoveel bloedoffers. Een wederkerige eerbied der belangen van Vlamingen en Walen moet het bestuur doordringen, elkeen de zekerheid geven, in zijn taal verstaan te worden en hem zijn volle verstandelijke ontwikkeling te verzekeren, namelijk in het hoger onderwijs.

Dat de ambtenaar, de magistraat, de officier de taal moeten kennen van hen die zij besturen, is een grondregel der billijkheid. Het belang zelf van het land brengt mee dat elke van onze twee bevolkingen in haar taal ten volle haar persoonlijkheid, haar oorspronkelijkheid, haar verstandelijke gaven en haar aanleg voor kunst kan ontwikkelen. De regering zal het parlement voorstellen van nu af aan de grondvesten te leggen van een Vlaamse Hogeschool te Gent, behoudens het recht van de kamers die uit de verkiezingen zullen ontstaan, de bepaalde vormen en wijze te regelen.

Voor de drijverijen van hen, die op het pijnlijk uur dat de toekomst van het land in gevaar was, tot doel hadden het helemaal ten val te brengen, is geen amnestie denkelijk. De Vlaamse bevolkingen zelf hebben die drijverijen reeds geschandvlekt, maar de schuldigen moeten de strengheid van een rechtvaardige straf ondergaan.

De opschorting van de werking van het gerecht, aan de rechterlijke macht gedurende de harde tijd van de bezetting opgelegd, was stellig oorzaak, dat vele zaken achterstallig zijn en de algehele ontreddering van het handelsleven schijnt de toestand nog te zullen verergeren. Deze gebeurtenissen doen het uur slaan van diepgaande hervormingen in de rechterlijke inrichting, hervormingen, die sedert lang gewenst werden door rechtsgeleerden en rechtsbedeelden.

Mijne Heren. Door de volharding, het stoïcisme, de heldenmoed van zijn leger en van zijn volk, heeft België de sympathie en de bewondering van de wereld veroverd. In haar ogen werd het, sedert de eerste dagen van de tragische crisis, waarin het geslingerd werd, de geheiligde uitdrukking van de zaak van het recht.

Steeds getrouw aan zijn plichten en ten onrechte aangevallen, heeft het de wapens opgenomen om zijn eer en zijn onafhankelijkheid te verdedigen. Het treedt uit de strijd, gekneusd, doch trots en met glorie omgeven.

Het zegevierende België, niet meer omkneld door de onzijdigheid opgelegd door de verdragen waarvan de oorlog de grondslagen heeft geschokt, zal volkomen onafhankelijk zijn.

Die verdragen, welke zijn toestand in Europa bepaalden, hebben het niet beschermd tegen de afschuwelijkste aanslag. Zij mogen de crisis, waarvan het land het slachtoffer was, niet overleven. België,

hersteld in al zijn rechten, zal zijn zaken volgens zijn behoeften en zijn strevingen oppermachtig regelen. In zijn nieuw statuut zal het de waarborgen moeten vinden, die het moeten bevrijden van het gevaar van volgende aanvallen. Het zal de plaats innemen, die met zijn waardigheid en zijn rang overeenstemt, in de aanstaande internationale regeling, gegrond op de rechtvaardigheid.

De vreemde inval en bezetting hebben aan het land, aan zijn inwoners en aan hun goederen, aan zijn nijverheid, aan zijn handel en aan zijn landbouw ontzaglijke schade toegebracht, welke de vijand volkomen herstellen moet.

Van het begin der vijandelijkheden af trachtte België, om te voldoen aan zijn plicht op internationaal gebied, te vermijden dat de oorlog zich ook tot het conventioneel Kongogebied zou uitstrekken. Vergeefse moeite!

Ook hier verplichtte de aanval van Duitsland ons tot de strijd. Ons koloniaal leger deed zijn plicht ten volle onder soms zeer moeilijke omstandigheden. De gebeurtenissen van de oorlog in Afrika, de gehechtheid van de inlandse bevolkingen aan de regering, de gedane vooruitgang hebben onbreekbare banden tussen België en Kongo gesmeed. België heeft het bij het overnemen van Kongoland plechtig en uit eigen beweging verklaard: de bescherming en het welzijn van de inboorlingen zullen wij in de eerste plaats ter harte nemen; dit is overigens een vereiste in het belang van de ontwikkeling der kolonie; en wij zijn vast besloten ons alle nodige offers op te leggen om onze beschavende zending in Afrika voort te zetten en te voltrekken.

De natie zal er naar streven in de kolonie de vervoerwegen te vermeerderen, een hoofdvoorwaarde om zijn grote natuurlijke

rijkdommen te waarde te maken. Zij beschouwt haar koloniaal gebied als een onafscheidbaar deel van het land en als een eerste vereiste van zijn opbeuring en van zijn grootheid in de toekomst.

De openbare mening, vroeger al te onverschillig voor wat daarbuiten leefde, verdiepte zich in besprekingen over binnenlandse vraagstukken. Thans, door de ervaring geleerd en bewust van de plaats, welke België in de wereld heeft verworven, zal zij, met vaderlandslievende zorg, haar aandacht wijden aan de buitenlandse kwesties en zal zij aldus een krachtige steun zijn voor de arbeid der regering.

De sterke banden van vriendschap, die België om zich heen heeft gevoeld, zullen, ik weet het, in de vrede even hecht blijven als zij onder de beproevingen van de oorlog hecht zijn gebleken. Die vriendschap zal het land helpen bij het vernieuwen van zijn werktuigen en zijn voorraden en bij het herstellen van zijn economisch leven. Langs de weg van handelsovereenkomsten met de grote verbonden rijken, zal België van deze moeten verkrijgen, dat nieuwe afzetgebieden vrij en ruim zullen opengezet worden en dat de toekomst van de Antwerpse haven zal worden verzekerd.

De natie brengt een luide en eensgezinde hulde aan al de geallieerde en geassocieerde rijken, die, met haar, deze heroïsche oorlog voor de verdediging van recht en vrijheid hebben uitgevochten tot de zege: aan Frankrijk en aan het Britse Rijk, aan hun soldaten en hun zeelieden, wiens heldendaden de wereld hebben doen trillen van bewondering; aan het Amerikaanse volk, dat België heeft gered van de hongersnood en wiens zonen over de oceaan zijn getrokken om de kracht ten dienste van het recht te stellen; aan Italië, waar onze zaak zulke vurige sympathie heeft

verwekt; aan Japan, aan Servië dat zoveel heeft geleden en gestreden.

De gemeenschappelijkheid van de offers, van het lijden en van de hoop heeft tussen hen en ons een vriendschap en een zedelijke solidariteit gesmeed, die door de tijd niet zullen verzwakt worden.

Mijne Heren,

Onder de grote lessen van deze oorlog is er geen die aangrijpender is dan de politieke en maatschappelijke ontreddering van natiën, die voorheen zo voorspoedig waren.

Orde is de grondslag van het maatschappelijk leven; zonder haar kan het zich niet ontwikkelen. Maar de vruchtbare orde bestaat niet in een opgelegde onderworpenheid noch in de uitwerkselen van een uiterlijke dwang; zij moet bestaan in de overeenkomst van de harten en van de wil. Zo blijkt de geest van broederlijkheid en verstandhouding een burgerplicht met hetzelfde recht als de zorg om de orde te handhaven.

Aan het werk dus, Mijne Heren! Dat God u helpe om van België een steeds eensgezind vaderland te maken, meer en meer waardig om door zijn kinderen bemind te worden.

Onder lange toejuichingen loopt deze vormschone rede ten einde. De indruk, die vooral het nieuwe ministerie toekomt, is bijzonder goed. Het is het ogenblik niet om ze uit te pluizen: daar komt, zoals ik u zegde, een nieuwe brief over. Laat het volstaan, met de mening, dat de kamer voldaan schijnt, - hetgeen voor sommigen onder het publiek misschien niet geheel het geval is. De besliste houding echter van de koning imponeert ieder.

Deze trekt zich met zijn gevolg terug. Eindelijk mag hij, tot bij de ontvangst in het stadhuis, enige rust gaan nemen: hij heeft ze zowaar niet gestolen.

Brussels allerlei.

Brussel, 21 november.

Ik bemerk dat er nog allerlei te vertellen is, wat door de overweldigende gebeurtenissen van de laatste dagen in de pen bleef en toch wel het vermelden waard is; het ogenblik tussen het binnenrukken der Belgische troepen, vandaag de gehele dag, en de intocht der koninklijke familie, morgen, is daarvoor een geschikt ogenblik.

Ik schreef u reeds, dat de kranten, waarop wij hier vier jaar teerden, op het laatste ogenblik een ander kostuum aantrokken, maar deze maskeradejas hen niet belette door de justitie herkend en onthalsd te worden, maar vergat te vertellen dat wij nu, sedert het begin van deze week, weer onze oude Belgische kranten zagen verschijnen. Ik zal ze u even opnoemen, omdat er dikwijls over gepraat zal worden in deze kolommen; het zijn: de XXe Siècle, Etoile Belge, Indépendance Belge, National, Derrnère Heure, Petit Bien, Le Soir, Le Peuple en enkele nieuwe als La Libre Belgique, het verboden blad, dat de Duitsers zoveel zorgen baarde, en Bruxelles-Dépêches, welke laatste vooral wegens zorg aan tekst en uitvoering besteed, een goede toekomst schijnt tegemoet te gaan. De Vlaamse pers schijnt nog niet geheel georganiseerd; alleen Het Laatste Nieuws van de onvermoeibare strijders Julius Hoste, vader en zoon, verschijnt sedert zondag weer geregeld. Alle kranten verschijnen op twee pagina's wegens papiergebrek en zien met smart naar ons land uit om hen daarvan te voorzien; het is te hopen dat wij in dit

opzicht de uitvoerverboden niet te streng zullen handhaven, want hier valt onmiddellijk een vriendendienst te bewijzen, die niet alleen voor België van belang zal zijn, temeer waar het hier een belang geldt, waarin alle Brusselse bladen zich solidair hebben verklaard.

Het ontbreekt de nieuw verschenen bladen natuurlijk wel erg aan internationaal nieuws, maar er gebeurt thuis zoveel en er is zoveel te vertellen over de afgelopen vier jaar en zoveel op te beuren en aan te moedigen, dat het toch aan stof niet ontbreekt, als het tenminste niet te lang duurt. En dit laatste is nog onzeker. Post, telegraaf en spoorweg zijn door de ongenode gast in zulk een toestand achtergelaten, dat het nog niet te voorzien is wanneer ze weer normaal kunnen gaan werken. De post werkt alleen voor Brussel en naaste omstreken. Maar alle postzegels, oude Belgische en de Duitse met overdruk zijn ongeldig, zodat men aan het kantoor de port betaalt en de brieven dan een bijzonder stempel krijgen, dat later voor de verzamelaars ongetwijfeld van hoge waarde zal worden. De telegraaf neemt alleen staatstelegrammen in enkele richtingen aan en de treinen lopen nog niet, al kwam er gisteren een goederentrein uit Namen aan. Volgens deskundigen zouden al deze diensten over 2 tot 4 weken hersteld kunnen zijn. Dit neemt niet weg dat er druk gereisd wordt en men weer, als in 1914, met stoomtram en rijtuig naar Gent, Antwerpen en elders trekt om verwanten te bezoeken en weer enkele handelsrelaties aan te knopen. Dit is ook de manier, waarop men begint de vluchtelingen, die nog niet uit eigen beweging vertrekken, naar het westen en naar Noord-Frankrijk terug te voeren, hetgeen maakt dat de grote wegen een buitengewone drukte vertonen, want ook het Belgische leger is in volle opmars. Vandaag was de weg van Gent tot Brussel een onafgebroken rij van Belgische soldaten en sedert vanochtend kwamen alle wapens in eindeloze stoet België's hoofdstad binnen.

Dit gaf natuurlijk een vreugde van weerzien en herkennen van belang, en hoe kranig alles en allen er uitzien en hoe de vergelijking met de Duitse aftocht ten nadele van de weggejaagde bezetter uitviel!

Denk u daarbij de vlaggentooi en feestviering van de overgelukkige stad, in afwachting van de glorieuze koning, die morgen zijn intocht zal houden, en ge begrijpt welke feeststemming er in de straten heerst. Dit plotselinge, vier lange en bange jaren zo vurig verbeid herstel, het is werkelijk iets prachtigs, te mooi om ineens te beseffen.

Niet voor allen echter is het dezer dagen feest. De ongelukkigen, die zich uit baatzucht of eigenbelang te nauw met de overweldiger inlieten, maken bange uren door; de arrestaties gaan onverbiddelijk hun gang; vele vrouwen, handelaars en activisten worden erdoor getroffen en meedogenloos strekt de justitie haar hand uit. De kamerleden uit Antwerpen Augusteyns en Hendrikx zitten ook al achter slot en grendel over het vergankelijke van politieke speculaties na te denken. Maar waar de misdaad gestraft wordt, is het dankbare volk ook kwistig in zijn hulde en de bladen vloeien over van sympathiebetuigingen voor allen, die in de moeilijke tijden steun en hulp verlenen, en hun aantal is legio.

Daarom zullen wij aan de toekomst niet wanhopen.

24 november 1918

De grote dag.

Brussel, 22 november.

Hedenochtend – de feesten waren nauwelijks begonnen – was ik verplicht u slechts een kort bericht te zenden over de grote dag, die wij vandaag beleefd hebben. Vergeet niet dat post en telegraaf, in gewone tijden steunpilaren van de krant, nog niet werken en alles onze lezers dus langs speciale wegen moet bereiken. Vandaar dat u in maar enkele woorden nog vernomen hebt welke grote dag het vandaag voor België was.

Ik schroom niet u te herhalen dat de 22e november 1918 als een der gedenkwaardigste in de Belgische geschiedenis zal geboekstaafd blijven en handhaaf mijn beweging dat zij ook in de wereldgeschiedenis een datum zal blijven.

Drie gebeurtenissen van belang op een dag: de intocht van een overwinnaarkoning in de hoofdstad van zijn land, de ontvangst van de koning eerst in het parlement en daarna in het stadhuis van Brussel. In het kort reeds meldde ik u de uitbundige ontvangst, welke koning Albert, koningin Elisabeth en de koninklijke kinderen ten deel viel, gevolgd door de contingenten der schitterende Belgische en verbonden troepen. Veel is er tenslotte aan mijn eerste brief daarover niet toe te voegen; een nadere beschrijving van deze grandioze intocht zou toch maar gebrekkig woordenspel blijven en het werkelijk doorleefde en geziene ver achter zich laten. Het was trouwens niet alleen een ogenschouw, waardig aan alle triomfen van Romeinse imperatoren of van Napoleon, want hierbij kwam nog het onwaardeerbare geestelijke dat aan deze triomf van de intrede zich overweldigend opdrong. Hier werd de glorie van het goede recht, van een beter en gelouterd leven wijd over de wereld uitgebazuind en dit geeft er zijn hoge waarde aan.

Het zo belangrijke eerste contact van de teruggekeerde koning met de vertegenwoordigers van zijn volk werd u door mijn

medecorrespondent voor België beschreven op een wijze, die daarvan al het hoge gewicht voor de toekomst duidelijk zal maken, maar over de ontvangst in het eeuwenoude huis der stad Brussel wil ik nog iets zeggen.

Tegen het uur van aankomst van het koninklijk gezin had zich in de eerbiedwaardige gotische zalen een uitgelezen schare der Brusselse burgerij verzameld: het gemeentebestuur met de nu herwonnen Max aan het hoofd, de diplomaten, waaronder de Amerikaanse gezant Brand Whitlock zeer werd opgemerkt, de ministers van staat, de vroegere, tegenwoordige en aanstaande ministers, kardinaal Mercier, de hoofdpersonages uit de politieke, de geld- en de handelswereld, geleerden en kunstenaars, en talrijke hoofdofficieren der Belgische en verbonden legers; een werkelijk uitgezocht gezelschap.

Na door weer overvolle straten, langdurig toegejuicht, aan het stadhuis te zijn aangekomen, werd de koninklijke familie in de prachtige gotische zaal ontvangen, als het ware "en famille", maar daardoor met des te groter hartelijkheid. Van dit laatste droegen ook de enkele redevoeringen, die gehouden werden, de stempel.

Burgemeester Max wees erop dat de koning in de harde vier jaar, die achter ons liggen voor het gehele Brusselse volk steeds een voorbeeld is geweest van de rechtschapenheid en trouwe vaderlandsliefde, hetgeen de koning in zijn antwoord op de burgemeester en de gemeenteraad overdroeg, die in deze moeilijke tijden als één man pal hadden gestaan en geleden hadden voor de aloude rechten der stad en de burgerij, waarop België vanouds zo fier is geweest.

Met trots, zegde Koning Albert, namen wij allen achter het front kennis van de kloeke wijze, waarop gij allen u tegen de overweldiger schrap gezet hebt, en dikwijls, wanneer ik aan de IJzer of elders de eer had een van onze soldaten te decoreren en het een Brusselse jongen bleek te zijn, praatten wij lang samen over de stoere magistraten en de heerlijke hoofdstad, waarin wij allen nu zo gelukkig zijn ons terug te vinden.

In een woord het was een glorierijke dag.

Vrijdagmiddag heeft de voorzitter der Franse kamer, Deschanel, ter gelegenheid van de intocht van koning Albert te Brussel, hulde gebracht aan België, zijn koning en zijn koningin, en eraan herinnerd hoe België in 1914 de eerste stoot van de aanvaller heeft opgevangen. Ook huldigde hij generaal Leman, de heldhaftige verdediger van Luik, burgemeester Max, en kardinaal Mercier, die de Duitse onbeschaamdheid hebben getrotseerd, en alle andere Belgische helden, die met Frankrijk op het slagveld hebben gestreden.

De nieuwe dagen (Karel Van de Woestijne).

Brussel, 18 november.

Mijn medewerker voor België heeft u nadere bijzonderheden medegedeeld over de schrikkelijke ontploffingen die, midden in de feestvreugde, deze niet verstoren konden. Eerst heden overziet men het onheil in al zijn afgrijselijke breedte; aan wie of wat het te wijten is, kan niet zo licht uitgemaakt; dat het een laatste wraakneming is van de voortvluchtige vijand zal men intussen niet zo makkelijk uit het hoofd praten van de Brusselaars. Het belet niet, dat het ook heden geen enkel ogenblik afbreuk kon doen aan de stemming, die ons allen beheerst: Brussel is verlost! En ook op

ogenblikken, dat wij ons aan de opgewondenheid onttrekken, dat wij aan het galmend rumoer ontsnappen om tot inkeer te komen en ons rekenschap te geven van de eigen gevoelens - een operatie die nu meer dan ooit haar nut heeft - dan nog ontsnappen wij niet aan een lichte doezel, een soort roes, die het werkelijkheidsbesef verdoezelt, een verplaatsing op een onwezenlijk beschouwingvlak dat al het bestaande om ons heen omkleedt met een soort kinderlijk geluk. Vandaag zijn de eerste regelmatige troepen in Brussel binnengetreden: het tweede regiment gidsen dat ik zaterdag te Aalst had ontmoet en een grote groep wielrijders. Men verwachtte ze reeds sedert een paar dagen. Toch was het een verrassing als de flinke mannen op hun prachtige beesten voorbij draafden, gevolgd door veldkeuken en pakwagens. Zij kwamen binnen langs Koekelberg: nauwelijks hadden tien mensen ze gezien, of heel de middenstad stroomde ze tegen. Het buitenboulevard was weldra zwart van volk, dat te juichen stond nog voor het iets had gezien. Als de schone soldaten defileerden - een leger, zo uitgerust, moest overwinnen, - werd het een waanzin, een koorts die uitschoot, knal bij knal, van straat tot straat. Heel de vlaggenstad, de kleurige stad die schetteren bleef niettegenstaande de eerste sneeuw uit de druilerige lucht, was in één oogwenk één luid galmen. Het is nu elf uur in de nacht, en het heeft niet opgehouden. Brabançonne en Marseillaise joelen dooreen, er boven uit schalt, tot mijn grote verrassing een “Vlaamse Leeuw”. De feestatmosfeer is geschapen; gisteren heeft ze een schrikwekkende proef doorstaan. Van één der hoogste gebouwen der stad af woonde ik het schouwspel bij: in het zuiden en in het noorden der stad de telkens knallende branden, aangejaagd, bij elke nieuwe ontploffing, als door een ritmische blaasbalg die de rode glanzen verhelderde en uitzette, en waar, nu en dan, sierlijke fuseeën uitveerden die rode en groene lichtballen over de stad zaaiden. Het kraakte bij wijlen

vreselijk; soms was het één geweldige knal; onderaan grolde de bas der losploffende granaten. Maar, zoals ik daar stond, meer dan vijftig meter hoog, was daar de zang der honderden duizenden feestmensen, die de grimmige stem van het onheil luid overstemde. Dat onheil: in gewone tijd zou het een ramp zijn geweest om heel de wereld te ontstellen: thans vergat heel Brussel de lijken van honderden stadsgenoten, van de onzalige slachtoffers die, geen kwartier daar vandaan de laatste stuiptrekking waren van de vervloekte bezetting.

Een onverwoestbare feestatmosfeer: haar eerste officiële sanctie kreeg ze gisteren op het Brusselse stadhuis, bij de ontvangst van burgemeester Max. En de ceremonie verdient wel dat ik er op terugkeer.

Ze was bedoeld en aangekondigd als intiem. Maar ... hoeveel intieme vrienden heeft burgemeester Max niet! In de grote gotische zaal, die ik het laatst betrad in gezelschap van de “afgedankte” Duitse keizer, toen hij, het jaar voor de oorlog, ons vereerde met een bezoek, dat voor het land niet minder dan een dreigement was, en voor welke gelegenheid de vervaarlijke gast het symbolische uniform der huzaren van de dood had aangetrokken, - de gotische zaal is stampvol. Naast Belgische autoriteiten, scharen zich voor de Belgische en Brusselse kleuren van het podium, een aantal Engelse, Franse en Amerikaanse officieren; onder deze laatsten trekt vooral de generaal-majoor van het Rode Kruis de aandacht, die er uitziet als president Wilson zelf en in Brussel reeds overvloedige vrienden blijkt te bezitten, die hij bij beurten gaat groeten. Ik hoor dan ook een gonzen en kwelen van Engels om mij, vergoeding voor al het brutale Duits dat wij hier zolang voor lief moesten nemen. Steeds stromen hoge gasten aan; tussen de wethouders Lemonnier en Jacqmain merkt men de Hollandse minister-resident de heer Van

Vollenhoven op, die in Brussel voorgoed burgerrecht heeft verkregen - men hoopt wel, dat hij ons bijblijft -, en waarvan de bescherming in de één en vijftig oorlogsmaanden hier zo hoog en zo dankbaar gewaardeerd is geweest. Eén stoel blijft op dat podium leeg. De deuren vliegen open; als een walm van klank slaat ons een Brabançonne aan; men kondigt aan: “Le bourgmestre!”; de lege stoel blijft leeg, maar Adolphe Max en zijn smalle gestalte gaat hem aan onze blikken verduiken. De toejuichingen breken uit en blijven minuten duren. Tranen blinken in alle ogen; Max is krijtwit, terwijl hij Lemonnier, zijn lotgenoot in ballingschap, op beide wangen kust. En deze laatste spreekt de geliefde en vereerde held van het recht toe, die daar staat, heel nederig, in een uiterst democratisch, grijsgroen colbertje en met een slappe boord om. “Wij begroeten”, zegt Lemonnier, “onze Grote Burgemeester. Want groot, dat bent u in het oordeel en in het hart der bevolking, sedert de tragische 20e augustus 1914, de dag dat u met de Duitse overweldiger over de voorwaarden van Brussel's overgave ging onderhandelen. De Duitsers eisten uitleveringen van honderd notabelen: u hebt geweigerd, zoals u weigerde de hand te drukken die u geboden werd. Enkele dagen nadien moest u voor het eerst tegen de Duitse leugen optreden, die beweerde dat Frankrijk naar eigen bekentenis niet bij machte was ons bij te staan. Kort daarop werd het intrekken onzer vlaggen bevolen: weer klonk uw fier protest. Daarop kwamen de opeisingen: u wist betaling af te eisen, en de belofte dat niet meer zou worden gerekwireerd dan tegen gereed geld. Die belofte werd, het spreekt vanzelf, niet gehouden - wat is een verbintenis, tenzij een vod papier? -; weer trad u op met alle uw energie; u werd gebannen, 26 september was de laatste dag dat wij u zouden zien.

En sedertdien begon uw lijdensgang: vijftig maand ballingschap, waaronder negen en dertig doorgebracht in de gevangenis, als een boef! zonder dat één enkele maal daartegen protest werd

aangetekend in de Reichstag. Intussen heerste te Brussel de terreur. Maar uw voorbeeld leefde in ons na: het personeel der gemeentediensten is in alle nederigheid trouw gebleven aan u en aan het vaderland, ondersteund trouwens door het Nationaal Comité, de Commissie for Relief in Belgium, de ministers van Spanje en Nederland (een luide ovatie valt de heer Van Vollenhoven te beurt).” En tot besluit biedt wethouder Lemonnier de heer Max de twee ingelijste affiches aan, waarin deze op zulke krachtige wijze tegen de overweldiger, zijn valsheid en zijn brutaliteit optrad.

Na Lemonnier voerden vertegenwoordigers der verschillende groepen van de raad geestdriftig en luid toegejuicht het woord. De gemeentesecretaris komt daarop van de bewondering en de verkleefdheid der gemeentediensten getuigen. Het hoofd van het kabinet van de burgemeester, dichter Auguste Vierset, leest een schoon huldesonnet voor. En daarop komt burgemeester Max, diep ontroerd, aan de beurt, kan moeilijk zijn aandoening bedwingen als hij herinnert aan de ontvangst die hem te beurt viel, eerst in het eigen huis vol bloemen, nu in het dierbare raadhuis, onder dierbare vrienden. Hij herdenkt de doden die de triomf niet mogen beleven van recht en gerechtigheid. Maar hij vermant zich, om protest aan te tekenen tegen de wandaden die Brussel op dit ogenblik verontrusten. (Hij bedoelt de ramp die, op datzelfde ogenblik, op twee punten is uitgebroken).

Het is de plicht der bevolking, in deze ernstige stonde, zich waardig te tonen van al diegenen, die Brussel hebben bijgestaan. En weer wordt hier, onder andere, de heer Van Vollenhoven genoemd, die nieuwe toejuichingen in ontvangst heeft te nemen. “Ik dank al dezen,” aldus vervolgt de burgemeester, “die in de hachelijke ogenblikken mij in de bres vervingen. België en zijn hoofdstad hebben vreselijk geleden, maar ik voel mij genoopt, de aanranding

niet te betreuren, vermits zij het verweer heeft aangezet; zij heeft ons gedwongen uit de passiviteit te treden ter verdediging van onze eer. Hierin is de koning zijn volk, het volk zijn koning waardig gebleven. Samen hebben zij ons een bevrijde toekomst bezorgd, en een eervolle plaats onder de volkeren, die gestreden hebben voor de vernieuwing der menselijkheid. Die vernieuwing eist offers, maar ook erkenning van rechten. Laat ons de arbeiders geven wat hen toekomt; laat ons werken aan het herstel van handel en nijverheid, laat ons, gij dierbare overheden der voorsteden, samen de banden toehalen die onze sterkte uitmaken; laat ons, in één woord, elke daad toetsen aan deze twee grote wetten: het gemene goed en het gevoel der broederliefde."

Onder eindeloze toejuichingen komen kinderen der scholen bloemen aanbieden. Heel de zaal huilt: weer is de machtige gewaarwording der bevrijding ons meester. Maar weldra klinkt het: "Au balcon! Au balcon!": het Brusselse volk wil zijn burgemeester zien. Terwijl de burgemeester zich vertonen gaat, vermeng ik mij onder de menigte, de duizenden die de eersten gemeentemagistraat overweldigend toejuichen. Deze wil spreken: men ziet alleen zijn grote, brede gebaren; men raadt, terwijl zijn arm de hoogte ingaat, wat hij bedoelt: heel de Grote Markt, onder volle feestversiering, roept tot driemaal toe: "Leve de koning, Leve de koningin." De muziek zet in: duizenden monden huilen de Brabançonne mee; een triomfantelijke Marseillaise zie ik door Belgische officieren meezingen; als daarop het "God save the King" aanvangt, kan ik vaststellen dat al de naaistertjes der hoofdstad Engels hebben geleerd om het naar de onvervalste tekst mee te kwelen. Dan klonk de Italiaanse hymne, die men voor een deuntje hield waar men op dansen moest; en als het "Yankee doodle" volgde, dan zong men noch danste: men stond nogal vreemd voor deze muziek, waar men trouwens wel aan wennen zal ...

Het duizendhoofdige, duizendmondige volk stroomt uiteen, vormt optochten, gaat tegen verplettering tegen de muren leunen. Ik ontsnap langs een zijstraatje, kom langs de Magdalenastraat voorbij de auto der Hollandse legatie: van het stadhuis af tot hier wordt de heer Van Vollenhoven toegejuicht. Ik kom aan het Elite-gebouw, van welks terras af ik de tweevoudige ontzetting der munitieontploffingen gade zal slaan. Het volk ... het volk ziet niets; het volk hoort niets; het volk is blij, blij ...

25 november 1918

De nieuwe dagen (Karel Van de Woestijne)

Brussel, 19 november.

De feestlucht, zondag tot een vaste atmosfeer ontstaan en gisteren door al de elementen die ik aangaf bestendigd, heeft heden vorm gekregen. Zij heeft zich meesteres betoond over de afgrijselijkste der rampen, - waar vandaag niemand meer aan denkt. Onze binnenrijdende troepen zijn voedsel geweest van het ijle, het prikkelende, het bedwelmende vuur dat wij inademen. Daareven hebben voorhoeden van het leger dat te verwachten staat, onze zeer geliefde grenadiers, het keur van onze mannen, te Brussel een triomfantelijke intrede gedaan, na een groep artillerie, die een prachtige indruk van, ook morele, gezondheid maakt. Aldus krijgen wij langzamerhand een garnizoen terug, en dientengevolge een garnizoensleven: in de kazernes, waar Duitsers infaam leven hebben gehouden, heerst thans een vreugde, die in brede golven naar buiten stroomt, er een nieuw leven schept, dat hele wijken omzet, er nieuwe, althans lang vergeten gedaante aan geeft.

Maar dit is wel de geringste zijde van de nieuwe vorm, die de stad aan de feeststemming dankt. Er is daar, om te beginnen, de

versiering die Brussel verkleedt in een praalgewaad. Gisteren en ook de laatste dagen al der vorige week, genoot het midden der stad haar normale verlichting: na zovele maanden modderdikke duisternis een zuiverend, verkwikkend lichtbad. Nu heeft zich, al wordt ons strenge zuinigheid gepredikt, nu heeft zich dat bad uitgebreid tot een meer: wij baden niet meer, wij waden. Het prettigste: de grote lichtreclames van Nieuwstraat en Boulevard, slingeren hun vuurslangen, zwieren hun elektrische wielen door het diepe blauw der avondlucht. De nacht is niet meer een stolp van bange verschrikking: hij leeft weer, hij heeft weer gedaante, men behoudt er zonder enig dreigement het eigen wezen in.

Bij het bevrijdende gevoel dat daarvan uitgaat, voegt zich het pompeuze vertoon der uitstallingen van de grote magazijnen, Dat vertoon, getuigenis van uitbundige vaderlandsliefde, is in de meeste gevallen van een wonderbare naïefheid; te meer verhoogt het de kinderlijke pret van ons feestvolk. Onze decoratieve schilders zullen wel de handen vol hebben gehad: overal zijn het weidse taferelen van Belgische leeuwen, die, met vlammende ogen en schitterende tanden hun vier poten planten op de vaderlandse vlag; koning Albert heeft er Lohengrin-gebaren onder een vooroorlogse staatsiesteek, terwijl de koningin er geraamten nieuw leven inblaast onder de aigis van een schermende aartsengel Michaël. De keizer, in de groenste kleuren geschilderd, zit te treuren bij een doodgebloed Germania, waarboven, in loden wolken, het afgrijzen te grinniken zit. En zo gaat het voort, straat in straat uit, in welsprekende tegenspraken, waaruit men vooral niet anders onthouden moet dan dat wij uitbundig blij zijn. Zij straalt u tegen die vreugde, uit het vlaggenfeest, dat boven de huizen flappert; zij zingt u tegen uit de trekorgels, die aan uw oren dreunen, uit de duizenden kelen, die beletten dat ge uw eigen stem hoort, als ge er u op betrapt dat ge zowaar de Brabançonne aan het meezingen zijt.

Ge loopt voorbij de winkels: zonder het te weten knikt ge al de gipsen Alberts en Elizabeth'en tegen die u met wezenloze blikken in een stekelkrans van vlaggetjes tegen staren.

Maar het is vooral de versiering van stadswege die aan de Brusselse vreugde vorm geeft. Die versiering mag een half miljoen kosten: zij moet de stad omtoveren tot een gelegenheidsmuseum. Vooral de Grote Markt, het Brussels juweel, wordt opgesmukt. Dertig masten omringen hem, die vlaggen dragen. Van uit de hoogste verdieping van de toren dalen touwen die, als uit een mast, de vier hoeken van het gebouw bereiken; daar hangen, vermenigvuldigd, lange wimpels aan met de kleuren der bondgenoten. Hemel! wat een bondgenoten wij toch hebben! Kent ge de vlag der Tsjecho-Slowaken? Zijn u de nationale kleuren van het nieuwe Poolse rijk bekend? De puzzle slaat op de wind, ge kijkt er u de ogen ziek op, uw hersenen worden een caleidoscoop vol kleurtintelingen. Zoek niet te onderscheiden; stel u tevreden met de wetenschap dat ze aanwezig zijn, allen, al onze geallieerden, en verheug u in de vaststelling dat zo goed als heel de wereld aan onze bevrijding heeft meegewerkt.

Er zijn niet alleen de wimpels en vlaggen: er zijn de standbeelden. Al de beeldhouwers van Brussel hebben bestellingen gekregen of uit eigen beweging hun medewerking aangeboden: op alle pleinen en plaatsen verrijzen mannen en vrouwen met weidse gebaren, die de edelste gedachten en gevoelens symboliseren. Ze zijn allen meters hoog; er zijn er bij die werkelijk imponeren, al is daar veel losse improvisatie bij. Mag ik echter mijn hart recht uit spreken? Hier en daar krijgt mijn esthetische zin wel een klapje, even een tik op de neus. Waarom moest de Grote Markt die grote vrouw, hoe voortreffelijk zij als beeldhouwwerk ook is, een deel der prachtige gevels komen verduiken, die, met hun stemmige gildevlaggen, op

zich zelf het schoonste sieraad uitmaken? - Elders is het de verhouding tussen beeld en plaats waarop het komt te staan, die stoort. Onze pleinen zijn, ge weet het, doorgaans groot; nu mag een beeld tien meter hoog zijn: het loopt er verloren als een hondje ... Maar ik schei uit: ik wil niet vitten; ik wil de stemming niet verbreken, die ook mij in een gestage opwinding houdt.

Die stemming: zij lucht zich, vooral in de voorsteden, in een leukheid hier, in een onbedaarde uitbundigheid elders. Koper en wol die pralend uitgestald liggen, zonder meer, als een glundere constatering. Maar wat verder heel een opgevuld uniform van een Duits soldaat, gasmasker vóór, bajonet aan de zijde, met om de nek het strop, dat te bengelen hangt aan een vlaggenmast. Ze uit zich ook, die stemming, in de dolle pret om het aanhouden der rampzalige activisten, of in de woede waarmee vrouwen worden achtervolgd, die tussen Duitsers en zichzelf de grenzen hadden afgeschaft. Ook te Brussel worden hen de haren afgeknipt; ik zie een soldaat, die met zulk hoofdtooisel als een trofee zijn helm heeft versierd. In een dorp van de omstreken is men enigszins verder gegaan: de lichtgeaarde dames heeft men, behalve dat men ze van hun chignon heeft beroofd, met een gloeiend ijzer op het voorhoofd gebrandmerkt ...

Laat ik terugkeren tot een meer kalme vreugde: zij wordt mij ditmaal en bij uitzondering geboden door de politiek. Ik zal niet zeggen, dat die vreugde onvermengd is, maar zij is toch al heel groot. Voor het eerst immers, teken der nieuwe tijden en gevolg van de instorting der oude, krijgen wij een nationale regering, en ik kan getuigen, dat ze er heel goed door kan, zelfs op Vlaams gebied. Laat het voor heden volstaan met een lijstje van namen: commentaren volgen wel. De regering bestaat dus uit zes katholieken: de heren Delacroix (voorzitter en financiën), de Broqueville (binnenlandse

zaken), Harmignies (economische zaken), Renkin (spoorwegen), Ruzette (landbouw) en Jaspar (kunst en wetenschap); verder drie liberalen: Hijmans (buitenlandse zaken), Franck (koloniën) en Janson (oorlog); eindelijk drie socialisten: Anseele (openbare werken), Vandervelde (justitie) en Wauters (arbeid). Er kunnen nog wijzigingen komen, een enkele in de personen, verschillende in de attributie. Zoals de regering echter is, kunnen wij het er mee doen.

26 november 1918

De ontploffingen in Brussel.

Brussel, 25 november. De commissie welke uit door de Belgische justitie aangewezen deskundigen en vertegenwoordigers van de Spaanse regering is samengesteld, is een onderzoek begonnen naar aanleiding van de ontploffingen, die in de stations te Brussel en op talrijke punten in het land hebben plaats gehad. In gemeenten in de Kempen zouden sporen zijn aangetroffen, die onweerlegbaar aantonen dat de ontploffingen zijn veroorzaakt door bommen, welke na een zekere tijdsduur ontploffen.

27 november 1918

Koningin Wilhelmina aan de stad Brussel.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

Op het telegram van hulde haar door de stad Brussel gezonden heeft de koningin het volgende antwoord geseind:

Zeer gevoelig voor de goede herinnering, die de stad Brussel aan mijn volk en mij bewaart, stel ik er prijs op haar opnieuw in dit historisch ogenblik ervan te verzekeren, dat mijn volk werkelijk

gelukkig is geweest de broederlijke gastvrijheid te kunnen verlenen, welke de Belgen in Holland gevonden hebben.

Wilhelmina

De ontploffingen te Brussel.

Onze correspondent schrijft:

Een commissie, bestaande uit leden van de rechterlijke macht, officieren en vertegenwoordigers van neutrale mogendheden, waaronder van het Nederlands gezantschap, meester van den Berkhof, heeft een onderzoek ingesteld naar de oorzaak der ontploffingen, die in de stations te Brussel hebben plaats gehad. Ze is tot de slotsom gekomen, dat, althans wat het Zuiderstation betreft, er moedwil van Duitse zijde in het spel is. Wij hopen binnenkort in de gelegenheid te zijn het rapport in zijn geheel mede te delen.

1 december 1918

Het college van burgemeester en schepenen van Brussel heeft dezer dagen een bezoek gebracht aan het kerkhof van Evere om hulde te brengen aan de soldaten, die op het slagveld zijn gesneuveld en aan de burgers, die door de Duitsers zijn gefusilleerd. Er zijn daar 41 graven, waaronder dat van mej. Cavell, zonder naam, voorzien van een nummer.

Burgemeester Max hield een korte toespraak, waarin hij zegde: de misdaad van de mannen en vrouwen, die op zulk een obscure wijze zijn omgekomen, is dat zij hun land hebben willen dienen. Zij verwachtten geen beloning; zij wisten wat ze waagden, doch ze

hebben niet geaarzeld. En ze zijn gestorven met de verheven berusting van martelaren, die zich opofferen voor hun geloof.

3 december 1918

Huldiging van Adolphe Max.

Drieduizend Belgen waren gisteravond in het gebouw voor kunsten en wetenschappen samengekomen ter huldiging van de moedige burgemeester, de heldhaftige patriot. Een geestdriftig publiek, dat telkens weer vol enthousiasme uiting gaf aan zijn bewondering voor deze kloeke landgenoot, toen mevrouw Dhayrmond op uitnemende wijze het bulderende proza van Octave Devillers voordroeg. Meer dan eens moest ze even pauzeren. Luider dan ooit klonk het gejuich op, toen een brief van Adolphe Max zelf werd voorgelezen, waarin hij op sobere, welsprekende wijze de Belgen prees, die zich in deze moeilijke jaren voor hun vaderland verdienstelijk gemaakt hadden. In die brief, die met een telegram beantwoord werd, vertolkte de burgemeester van Brussel ook zijn dank voor het vele, dat Nederland voor zijn landgenoten gedaan heeft.

Het was in alle opzichten een wel geslaagde avond, wel geslaagd bovenal als "manifestation patriotique". Kranig weerde zich "l'harmonie des internés Belges à La Haye", (een vijftigtal militairen onder leiding van de heer Maes"; dat ook de Brabançonne en de Vlaamse Leeuw niet vergeten werden, spreekt vanzelf. Drie Nederlanders, de heren Van Isterdael en Hans Goemans en "Madame Savelli", oogstten het applaus van 1000 maal zoveel Belgen – en waarlijk, dat applaus was verdiend –: het allermeest echter leefde het publiek mee, toen Kultur "drame historique" van Octave Devillers werd vertoond. Dit stuk, dat reeds enkele jaren oud is en opgedragen werd aan Adolphe Max, speelt in Genval-lez-

Bruxelles in de beginperiode van de oorlog (augustus 1914). Het weerlegt op gedocumenteerde wijze "La légende des francs-tireurs Belges": als de burgemeester van het plaatsje de Pruisische majoor tracht duidelijk te maken, dat de (op dat tijdstip reeds afgedankte) burgemeester in geen enkel opzicht met sluipschutters gelijkgesteld kan worden, houdt hij een schier wetenschappelijk betoog met tal van klemmende gronden.

In het eerste bedrijf, dat nog niet verwijlt in de sfeer van het drama, zien wij welk een potsierlijk-gemoedelijke vertoning in de kleinere gemeenten de garde civique was; onze aloude schutterij was daarbij vergeleken nog een welbewapende, prachtig georganiseerde heerschaar. Maar ook wonen wij in dat bedrijf de verschijning bij van de uhlanen, welke een ramp is voor Genval-lez-Bruxelles. Immers, Duitse spionnen verklappen alles in het slotbedrijf – een waar ongeluksbedrijf de Duitse heer en meester zijn. De Duitse majoor is een wrede geweldenaar, die gemakkelijk een voorwendsel tot moord, plundering en roof vindt en op zo sofistische wijze het gegeven woord interpreteert en verdraait. Als de wakkere advocaat Raymond Mathot, wiens oude moeder voor zijn ogen neergestoken is, de Duitser verontwaardigd de waarheid in het gezicht slingert, wordt hij voor de ogen van zijn wanhopige vrouw gefusilleerd. Zo is het bloedige einde.

Maar het doek ging weer open en Alfroy, zopas nog als Pruisisch officier de aanfluiting van het publiek, veroverde thans vele harten. Hij zette, met een vies gezicht, zijn helm op de grond, gaf er een flinke trap tegen als ware het een voetbal en bood het publiek zijn verontschuldigingen aan. Hij kon het heus niet helpen, dat hem de rol van een der voornaamste "Boches" opgedragen was.

Nooit hebben wij een toneelvoorstelling bijgewoond, welke het publiek zozeer meesleepte als deze. De Belgische advocaat Lejeune heeft "Kultur" "une terrible page d'histoire contre nos envahisseurs " genoemd; het was hun eigen geschiedenis, welke die Belgen daar voor zich zagen, de wreedste, de meest weerzinwekkende bladzijde van het met bloed doordrenkte geschiedenisboek der laatste jaren. Soms maakte men half gemoedelijke grapjes: "Ca ne coûte pas cher": klonk het bv. door de zaal, als de Duitse officieren lustig champagne dronken; op andere ogenblikken echter klonk een snerpend gefluit of een jouwend "hou hou" door de zaal. En toen van koning Albert gezegd werd: "Het is een groot koning, neen beter dan dat nog, un honnête homme", werd de in eigen hoofdstad terugkeerde vorst een spontane ovatie gebracht, die er niet minder hartelijk om was, al was hij evenmin als de held van de avond, Adolphe Max, aanwezig.

Het stuk is door het gezelschap van mevrouw Dhayrmond met toewijding gespeeld: aan massabeweging enz. was veel zorg besteed. We zagen de garde civique marcheren en in een bestoven kar met uitgeput paard beklagenswaardige vluchtelingen van Visé voorbijtrekken. Van de spelers (waarvan verscheidene meer dan één rol vervulden) noemde wij reeds Alfroy, Tournis was de wakkere, eerlijke advocaat; mevrouw Dhayrmond zijn vrouw; Marmont een Franse soldaat, die op het toneel sterft; Gerbeau een komisch afgetakelde "commandant de garde civique".

De programma's werden door bekoorlijke dames verkocht, hetgeen de opbrengst stellig ten goede kwam. Deze zou ten bate van oorlogswezen en -weduwen besteed worden. Voor hetzelfde doel werd later gecollecteerd.

4 december 1918

Omtrent het graf van Miss Cavell, lezen wij in Het Laatste Nieuws, het Brusselse blad, het volgende:

De naam van de jonge Engelse vrouw staat in de geest van alle Belgen gegrift als die van een heldin, die vele jongelingen wist over de grens te brengen ondanks alle gevaar. Ze werd door de Duitse militaire rechtbank veroordeeld, doodgeschoten en op het terrein van de schietbaan te Schaarbeek begraven. Daar liggen nog andere ter dood veroordeelden: 39 mannen en één vrouw. Maandenlang kwam er zelfs geen kruis op de graven: eerst op Allerheiligen werden er houten kruisers geplaatst, doch de namen der doden kwamen er niet op; men schreef op de kruisen een nummer. Hoe pijnlijk en kwetsend. Om de naam van de doden te ontdekken moest men nagaan met welk nummer de naam overeenstemde op een plan.

Vooraleer de Duitsers weg gingen brandden zij de kruisen meer; men vermoedt dat het graf van Edith Cavell nummer 5 droeg. Men stelle zich voor welke pijnlijke opzoekingen er nog zullen nodig zijn om vast te stellen waar eigenlijk het graf van de heldin ligt.

Een monument, gemaakt door de beeldhouwer Marin en waarvan het verkleinbeeld tentoongesteld is op het pleintje achter het Broodhuis, zal op de schietbaan opgericht worden ter nagedachtenis van de edele ziekenverpleegster Edith Cavell en van de andere martelaars die daar begraven liggen.

Onder hen bevindt zich ook de Antwerpenaar Louis Brill; hij schoot de kerel neer die miss Cavell had aangeklaagd, maar werd gevat en moest zijn daad met de dood bekopen.

5 december 1918

Het graf van mej. Cavell.

Brussel, 4 december. Het Belgisch koninklijk echtpaar heeft zich naar de nationale schietbaan begeven, waar de personen begraven zijn, welke tijdens de Duitse bezetting zijn gefusilleerd. De koningin heeft een krans op het graf van mej. Cavell gelegd.

President Wilson heeft de burgemeester van Brussel telegrafisch in hartelijke bewoordingen met de bevrijding van België en Brussel gelukgewenst.

De Amerikaanse gezant Whitlock te Brussel heeft aan een medewerker van Havas verzekerd zich gelukkig te achten weer in Brussel te zijn teruggekeerd, waar hij tijdens de Duitse bezetting zoveel met de bevolking heeft doorgemaakt. Ge weet niet, zegde hij, welke grote sympathie België in Amerika heeft gewekt. De heldhaftige figuren van de koning, van kardinaal Mercier, de houding van het roemrijke Belgische leger en van de Belgische magistratuur hebben grote indruk gemaakt op de Amerikanen, voor wie België de verpersoonlijking is geweest van de zaak, waarvoor ze ten strijde trokken.

7 december 1918

De Nederlanders in Brussel.

Onze correspondent schrijft:

De Nederlandse verenigingen in Brussel, namelijk de Nederlandse Vereniging van Weldadigheid, de Nederlandse Kamer van Koophandel, de Nederlandse Vereniging, de Nederlandse Vereniging Ons Vaderland en de Nederlandse Vereniging Limburgia, hebben, als vertegenwoordigers van de Nederlandse kolonie te

Brussel, een brief van gelukwens aan de burgemeester gezonden ter gelegenheid van zijn behouden terugkeer. De heer Max heeft in een hartelijk schrijven bedankt en verklaard, dat de gelukwensen van de in België gevestigde Nederlanders hem bijzonder aangenaam hebben getroffen.

Dezelfde verenigingen hebben aan de leden van de kolonie een oproep gezonden met het doel, hen de gelegenheid te geven om uiting te geven aan hun gevoelens van dankbaarheid voor de hen verleende gastvrijheid en om gelden bijeen te brengen voor een huldebetuiging aan het Belgische vorstenpaar. Deze oproep heeft bij rijk en arm veel succes.

Het bestuur der Nederlandse vereniging van weldadigheid heeft aan koningin Elizabeth een bloemenhulde gebracht en voor de kinderen der armen de Sinterklaasdag terug tot een feestdag gemaakt door uitdeling van speelgoed en speculaas.

9 december 1918

België en Luxemburg.

Brussel, 8 december. Luxemburgers uit het groothertogdom zijn vanochtend in groot aantal naar het Martelarenplein gegaan om kransen neer te leggen op het graf van hun landgenoten, die in 1830 voor de onafhankelijkheid van België gevallen zijn. Verschillende verenigingen van Luxemburgers en Belgische verenigingen (Les Sangliers réunis, Les Amis du Luxembourg) gingen met hun vragen in de stoet en de standaard, die België in 1830 aan de gemeente Luxemburg heeft aangeboden werd plechtig meegedragen. Op brede wimpels, die boven de optocht uitgedragen werden, stonden de vriendschap tussen en de eenheid van het groothertogdom en België bevestigd. Vele Brusselaars hadden zich bij de stoet

aangesloten. De redevoeringen van Hoffman Bettendorf, de voorzitter, van de schrijver Pierre Nothomb, de advocaat Meganol en anderen, waarin met kracht werd aangedrongen op de annexatie van het groothertogdom door België en op afschaffing van de handelstraktaten van Luxemburg met Duitsland zijn luid toegejuicht.

De betoging had plaats bij prachtig weer; tijdens de plechtigheid bewogen zich vliegtuigen boven het Martelarenplein, een muziekkorps speelde de volksliederen.

Havas meldde op acht dezer uit Brussel, dat Luxemburgers uit het groothertogdom, te Brussel woonachtig, hedenochtend een bedevaart hadden georganiseerd naar het Martelarenplein, om hulde te brengen aan de nagedachtenis der in 1830 voor de onafhankelijkheid van België gevallen voorvaderen en terzelfder tijd aan die der landgenoten, in de huidige oorlog op de slagvelden gevallen.

Er werden verscheidene redevoeringen gehouden door leden van de Luxemburgse kolonie, die aandrongen op de terugkeer van Luxemburg in het Belgische vaderland en de vervallenverklaring van het groothertogelijk huis, terwijl zij de overwinning van het recht en de gerechtigheid toejuichten.

10 december 1918

La Libre Belgique van vrijdag jongstleden bevat een warm gesteld artikel, waarin de verdienste van de Nederlandse minister-resident te Brussel, de heer van Vollenhoven, gehuldigd worden.

"De herinnering aan de minister-resident zal verbonden blijven aan die verschrikkelijke oorlogsjaren met te groter aanhankelijkheid,

omdat de goedheid van deze mens een zo scherp contrast vormde met alle ongerechtigheden en wreedheden van de bezetter."

11 december 1918

Havas seint uit Brussel dat de koning de militaire attaché bij het Britse gezantschap, generaal Lyon, ten paleize heeft ontvangen

12 december 1918

Het graf van mej. Cavell.

Brussel, 10 december. Bij het graf van mej. Cavell op de nationale schietbaan is heden een lijkdienst gehouden door de Britse kapelaan Gahan, die mej. Cavell heeft bijgestaan in de nacht voor haar terechtstelling. Onder de talrijke aanwezigen bevonden zich de Engelse gezant en lady Villiers, generaal Lyon, militair attaché bij het Engelse gezantschap, graaf Athlone, het hoofd der Britse militaire missie bij het Belgische leger; verder de Belgische minister van buitenlandse zaken, leden van het diplomatieke gilde, enzovoort. Er werden twee kransen op het graf gelegd, van het Britse koninklijk paar en de Britse kolonie.

16 december 1918

De telegrafieverbinding tussen Rotterdam en Brussel is hersteld., Die met Antwerpen wordt binnen enkele dagen verwacht.

18 december 1918

De huldiging van de heer van Vollenhoven.

Men seint uit Brussel:

Hedenmiddag om half vijf heeft de huldiging der drie gezanten (Verenigde Staten, Spanje en Nederland) in tegenwoordigheid van bijna duizend personen plaats gehad. Ze droeg een schitterend karakter. Kardinaal Mercier was aanwezig.

De eerste redevoering werd uitgesproken door baron de Favereau, voorzitter van de senaat, die, sprekend over Nederland, zegde: wij zijn verenigd, mijne heren, om aan drie vrienden van België de tol van dankbaarheid der gehele natie te brengen. Hun excellenties de gezanten van de Verenigde Staten, Spanje en Nederland, die getuige zijn geweest van het lijden, dat we hebben ondergaan, hebben niet opgehouden ons de meest oprechte, innige en broederlijke gevoelens van deernis te betuigen. Ze hebben ons, bij elk onheil, dat ons zo wreedaardig heeft getroffen, de meest toegewijde en edelmoedige steun verleent.

De heer van Vollenhoven, jong, actief en intelligent, heeft snel de algemene sympathie veroverd. Hij heeft zich voortdurend de waardige vertegenwoordiger getoond van de zo gracieuze majesteit, koningin Wilhelmina. Al onze beproevingen vonden hun weerklank in het hart van de gezant en spoorden hem aan om er verzachting in te brengen. Handig in het voorzichtig omgaan met de gunstige bejegening van de zijde der bezettende autoriteiten, heeft hij er op ruime schaal de talloze Belgen van doen profiteren, welke zich aan zijn welwillende ijver hadden toevertrouwd.

De koelbloedig beraamde en wreed uitgevoerde maatregelen betreffende de deportatie der arbeiders, een misdaad tegenover de menselijke en goddelijke wetten, heeft bij de heer van Vollenhoven een grote en levendige verontwaardiging gewekt. Hij heeft dan ook

met bereidvaardigheid de individuele protesten in ontvangst genomen, welke hem door duizenden uit alle delen van het land werden toegestuurd en deze met de grootste wilskracht ondersteund.

Hoeveel dankbaarheid zijn we hem niet verschuldigd voor een zo onbaatzuchtige en edelmoedige toewijding. Zijn naam zal in onze herinnering verenigd blijven met de tragische gebeurtenissen, waarvan ons land het slachtoffer is geweest en waarin de gezant van Nederland met zulke schone ijver heeft bijgedragen om de smartelijke gevolgen te verzachten (langdurige toejuichingen). Het is de weerklank van een der meest roemrijke tradities van Nederland, die zich in de werkzaamheid van de heer van Vollenhoven doet horen. Nederland is altijd gastvrij geweest voor de uitgewekenen en de slachtoffers van de oorlog en van revoluties.

Ik ben bewogen getuige geweest van de onvermoeide toewijding, waarmee hare majesteit de koningin, de overheidspersonen, de commissies, de eenvoudige particulieren, onder wie vooraan staat uw achtenswaardige moeder mevrouw van Vollenhoven, zich beijverd hebben om het lot van de oorlogsslachtoffers te verzachten. Het weldoende werk, dat uw landgenoten volbracht hebben in hun eigen land, hebt ge hier verricht, door met vriendelijkheid en sympathie tot zelfs de eenvoudigste van uw beschermelingen te ontvangen. Talrijke groepen hebben u reeds dankbaarheid bewezen. Het is namens het gehele land, dat de volksvertegenwoordiging en regering u heden dank zeggen.

De heer Delacroix heeft welsprekend in herinnering gebracht, dat sedert april 1915 de Nederlandse minister-resident zijn steun heeft gegeven aan het werk van de levensmiddelenvoorziening. Het is

vooral dank zij deze medewerking dat het nationale comité zijn taken tijdens de gehele Duitse bezetting kon vervullen.

De heren de Villalobar en Brand Whitlock hebben in welsprekende bewoordingen geantwoord.

De heer van Vollenhoven zegde, na de regering bedankt te hebben:

"Ik weet zeker, de gevoelens van de regering te vertolken, wanneer ik hier uiting geef aan de hoop en het vertrouwen, dat de banden van vriendschap, in deze laatste jaren hechter geworden tussen Nederland en België, een waarborg zullen bieden, dat de toekomstige betrekkingen tussen onze beide landen steeds gegrond zullen zijn op de geest van vertrouwen en overeenstemming, welke nu weldra gedurende 80 jaar hun betrekkingen heeft gekenmerkt.

"Ik heb het zo roemvolle en prachtige België gewaardeerd en leren beminnen. Ik hoop, dat een nieuw tijdperk van voorspoed zich voor België zal ontsluiten, waarin het zich nog grootser, edeler en stralender dan ooit zal ontwikkelen en dat het, onder het bewind van een heldhaftige koning en een liefdevolle koningin het toppunt van geluk zal bereiken, waarop zijn leed en de verdediging van een zo schone zaak het een recht gegeven hebben".

Deze woorden werden stormachtig toegejuicht.

Het publiek begaf zich daarop naar de buffetten en het werd een besloten bijeenkomst.

Havas seint uit Brussel, dat de provinciale raad van Brabant heeft besloten een telegram van gelukwens te zenden aan de organisatoren van de overwinning, Foch en Joffre.

De Brusselse kamer van koophandel heeft besloten alle leden uit te sluiten, welke tot een vijandige staat behoren of wiens nationaliteit niet duidelijk is vastgesteld.

19 december 1918

President Wilson naar Brussel.

Brussel, 19 december. President Wilson heeft doen weten dat hij binnenkort naar Brussel zal komen.

21 december 1918

Dokter Dillon, de medewerker van de Daily Telegraph, die onlangs naar Brussel was teruggekeerd, verklaart, dat tijdens zijn afwezigheid de Duitsers zijn huishouden hadden doorsnuffeld en verscheidene belangrijke aantekeningen en documenten over internationale politiek hadden ontvreemd.

Volgens een bericht van Havas uit Brussel moet de schade, die door de ontploffing van wagons met munitie is toegebracht, voor het gebied van Brussel alleen al aan particuliere woningen op 10 miljoen geschat worden.

22 december 1918

Havas meldt, dat de koning van België gisteren te Tienen een wapenschouw gehouden heeft van Franse en Belgische troepen. Hij deelde ridderorden en eretekens uit.

23 december 1918

De prins van Wales te Brussel.

Brussel, 23 december. De bladen melden, dat de prins van Wales incognito te Brussel vertoeft.

België.

Havas seint uit Brussel, dat de 46e divisie van het Franse leger, onder aanvoering van generaal Gratier, gisteren over de Brusselse boulevards defileerde en het buitengewoon hartelijk toegejuicht werd. Op het de Brouckèreplein bood een meisje de generaal bloemen aan. De troepen defileerden voor generaal Degoutte, commandant van het 6e leger, die voor de Franse legatie stond.

27 december 1918

Brussel, 26 december. Koning Albert heeft burgemeester Max wegens diens energieke houding en volharding tijdens de oorlog, tot grootofficier in de Leopoldsorde bevorderd.

De weduwe Tack is, ondanks haar hoge leeftijd, een kloeke en moedige vrouw. Ze is 88 jaar oud en is gedurende de oorlog langer dan drie jaar in haar huisje te Nieuwkapelle, in de vuurlinie, dicht bij Diksmuide, blijven wonen. De oude vrouw verkeerde te midden der soldaten, die zij aanmoedigde en verzorgde. Alle soldaten kenden haar. Sedert korte tijd is de weduwe Tack bij haar kinderen te Brussel in gaan wonen en nu heeft ze, we lezen het in de Libre Belgique, dezer dagen een bezoek van koning Albert gehad, die haar de orde van Leopold heeft gebracht.

28 december 1918

De Etoile Belge kondigt aan, naar Havas seint, dat het bal, hetwelk de Franse officieren, die in Brussel in garnizoen zijn, de 5e januari in

het stadhuis zouden geven, is uitgesteld wegens troepenbewegingen.

President Wilson te Brussel.

Brussel, 28 december. Het bezoek van president Wilson aan Brussel wordt tegen de volgende week verwacht. De president zal op het paleis de gast zijn van de koning.

Ook de Engelse admiraal David Beaty wordt op bezoek verwacht.

30 december 1918

Bisschop Brent, hoofdgeestelijke in het Amerikaanse leger, is, naar Havas meldt, te Brussel aangekomen en heeft een bezoek gebracht bij de gezant der Verenigde Staten.

31 december 1918

Theodor, lid van de kamer, die de Duitsers hadden gedeporteerd, is met algemene stemmen als deken der orde van advocaten en burgemeester Max als lid van de raad van de orde te Brussel verkozen.